

Toplumcu-Gerçekçi Bir Yazar Olan Burhan Günel'in Öykülerinde Gecekondu

Received/Geliş: 26/08/2017

Ayfer YILMAZ*

Accepted/Kabul: 15/09/2017

Öz

Eserlerini toplumcu-gerçekçi bakış açısıyla kaleme almış yazarlarımızdan biri de Burhan Günel'dir. Günel, sosyal gerçekçi yönelimini ayrıntılı bir şekilde öykülerine de yansıtmiş, özellikle toplumun alt kesiminde yer alan insanların hayatlarını sağlam gözlemlere dayalı olarak anlatmıştır. Bunu yaparken de betimlemeleri sıkça kullanmıştır. Yazarın, toplumu yansıtırken anlattığı olgulardan birisi de "gecekondu" gerçeğidir. İncelememizin ilk kısmında Günel,'in toplumcu gerçekçi bakış açısı, ikinci kısmında kavramsal çerçevede "gecekondu" olgusu üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın üçüncü kısmında da yazarın gecekondu gerçeğini öykülerinde nasıl ele aldığına değindik. Dördüncü bölümde ise yine incelenen öykülerde Burhan Günel'in hayatının önemli bir kısmını geçirdiği Ankara'daki gecekondu hayatına dair örneklerle yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumcu Gerçekçilik, Burhan Günel, Gecekondu, Öykü.

Slums in The Short Stories of Burhan Günel, A Socialist Realist Author

Abstract

One of the authors in our literature that wrote fiction from a socialist-realist perspective is Burhan Günel. Günel broadly reflected his socialist realist orientation into his short stories and narrated the life stories especially of the people from the lower segments of the society with accounts based on solid observations. In his narrative, he made frequent use of portraiture. One phenomenon narrated by the author for depicting social conditions is the reality of "slums". In the first chapter of this analysis, the socialist realist perspective of Günel and in the logical framework of the second chapter, the phenomenon of "slums" were focused on. In the third chapter of this study, the author's approach towards the reality of slums in his short stories was discussed. In the fourth chapter, citations about life in slums were included from some of Günel's short stories, where the setting is Ankara, the city in which he spent a significant part of his life.

Keywords: Socialist Realism, Burhan Günel, Slum, Short Story.

---

* Doç. Dr. , Gazi Üni., Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ayilmaz@gazi.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4956-2181

Giriş

Türk Edebiyatının üretken yazarlarından olan Burhan Günel, geleneksel tahkiyecilik anlayışı ile meydana getirdiği öykülerinde, genellikle toplumun alt kesimini temsil insanların yaşamını konu edinmiştir. Bunun temelinde muhakkak ki kendisinin de aynı kesimden geliyor olması sebebiyle anlattığı insanların gündelik yaşamlarına yakından tanıklık etmesi, kendisinin de ömrü boyunca çeşitli mücadelelere girmek mecburiyetinde kalması yatmaktadır. Onun öykülerinde yoksulluk içinde yaşayan kadınlar, işsiz ve bu sebeple sürekli eziklik hissedilen “baba” modeli, ailenin geçimine katkıda bulunmak zorunda kalan, kendi çabasıyla kendi geleceğini kurmak için çırpınan çocuklar, okuyucunun toplumun belli kesimlerinin “görmek istemediği” gerçekler hakkında düşünmesini sağlamaktadır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, kendisi de “*gecekonduca Cağaloğlu'na sığırayabilmiş tansık görünümlü, ama aslında 1960 koşullarının yarattığı aydın yazar tipine örnek*”lerden olan Burhan Günel, toplumcu-gerçekçi çizgide eserlerde veren sanatçılarımızdandır (Uçarol, 2013, s. 15). Daha açık bir ifadeyle, “*gazoz satıcılığı, manifaturacı çıraklığı, işportacı çıraklığı... Konya'da Yeni Sinema'da su ve gazoz satıcılığı, bayramlarda ve hafta sonlarında su satıcılığı...*” yapan Günel'in öykülerindeki çocuklar da, adeta kendisidir (Uçarol, 2013, s.19).

Günel, “*yaşadığını yazmak*” konusunda, “*Yazar yaşadığını tümüyle yazmaz, yaşadığının tıpkısını aktarmaz, ancak ondan yararlanır.*” (1995, s. 35). “*(...) Ayrıca, “sanat gerçeğini yakalayabilen sanatçı için yaşamış olmak-yaşamamış olmak ne denli önemsizse; yüksekte ata, kendini yadsıyıp yaşamadıklarını yazmaya kalkan içtenliksiz, hem de beceriksiz yazarın açmazı o denli önemlidir, acıdır, kötüdür, utandırıcıdır.*” (1995, s. 39) demektedir.

Burhan Günel ve Toplumcu-Gerçekçilik

Sanatçının topluma karşı sorumluluğu olduğunu düşünen Günel, toplumcu-gerçekçi anlayışla eserler yazmıştır. Burada toplumcu-gerçekçi sanatçılar hakkında Ahmet Uslu'nun bir tespitini paylaşmamız gerekir. “*1980 Sonrası Türk Hikâyeciliğinde Kişi(Ler) Tipolojisi*” adlı yazısında Ahmet Uslu, toplumcu gerçekçi yazarların “*1950'lerde boy veren, ancak 1970'lerde niceliksel birikimini ortaya koyan gerçekçi bir bakış açısı ile*” eser verdiklerini, 1980 ihtilalinden sonra ise, “*sahip oldukları bu birikimi yenileyerek köy yaşamından kent yaşamına*” aktardıklarını ve “*Genellikle*

köyde ağa - maraba bağlamındaki toplumcu gerçekçi hikâye, seksen sonrasında modern kent hayatını” (2017, s. 590) konu edindiklerini belirterek şöyle devam eder:

“Toplumcu gerçekçiler, hikâyelerinde daha çok giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin olduğu olay hikâyeciliği geleneğini sürdürürler. Kişiler de klasik kurguya uygun olarak giriş bölümünde tanıtılır. Öyküleme ile birlikte karakter gelişimi sürdürülür.

“(…)

“Toplumcu gerçekçi hikâyelerin tezli oluşu, zaman zaman kahramanları ideolojik bir düzleme taşısa da seksen sonrası toplumcu gerçekçilerin kahramanlarını bu tehlikeden koruduklarını söylemek mümkündür. Hikâye kahramanları, yazarların gerçekçi gözlemlerine dayanan hayattan kişiler olarak kurgulanır. Bu nedenle olağanüstülük de yoktur.” (2017, s. 592)

Toplumcu-gerçekçi yazarların eserlerinde iç göç, yoksulluk ve yoksul semtler, bilhassa üzerinde durulan meseleler arasındadır:

“İç göç de toplumcu gerçekçi hikâyenin üzerinde durduğu diğer bir izlektir. Köy ve kasabadan kente gelen bireyler ne kentli olabilirler ne de kendi kimliklerini koruyabilirler. Onların yaşadığı tam olarak arada kalmışlıktır. Kente göç eden bireyler, yerleşim yeri olarak kent kıyısında gecekondualarda yaşadıkları gibi hayat karşısında da kıyıda kalmış, yenik tiplerdir. Ailelerinden kopan genç kızlar, kent hayatında oradan oraya sürüklenirler. Taşralı olmanın ezikliğini yaşamakla birlikte kentli olamamanın da acısını çekerler. Ne kadar isteseler de kent burjuvası onların sınıf atlamasına izin vermez, onları hep dışlar. Kent hayatından onların payına düşen sadece yalnızlık ve mutsuzluktur. Çıkarışızlık içinde bir çıkış noktası arayan genç kızlar fuhuş batağına sürüklenirken erkekler çareyi alkolde bulurlar.” (Uslu, 2017, s. 591)

“Gecekondu” Olgusu

Türkiye’de 1950’lerden sonra iç ya da dış göç olgusunun adeta bir devlet politikası olarak teşvik edilmesi, toplum yapısını da hızla değiştirmeye başlamıştır. Kırsalda yaşam şartlarının iyileştirilmesi yerine, kırsalın kente taşınmasının desteklenmesi ya da zaman zaman görmezden gelinmesi, kente göç edenlerin ise kentin merkezinde değil de ancak kentin kenarında toplanması, kent soylunun kırsaldan geleni kabullenemeyişi yanında, kırsaldan kente göç edenlerin de daimi bir dışlanmışlık hissi ve bunun

beslediği bir yalnızlık ve öfke içinde yaşamasına sebep olmuştur. Hükümetler tarafından kırsalda yaşam koşullarının iyileştirilmesi ihmal edilirken, kırsaldan kente göç edenlerin devlet arazileri üzerine izinsiz, tapusuz meydana getirdikleri “gecekondu” mahalleleri de iç politika malzemesi olarak görülmüştür ve ne yazık ki bu süreç halen devam etmektedir. Ve “gecekondulaşma”, “gelişmekte olan ülkeler”in bir gerçeği olmayı sürdürmektedir.

Araştırmacı Ruşen Keleş, gecekondu kavramını şöyle açıklamaktadır: “... bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kamusal ve özel kişilerin toprakları üzerine, toprak iyesinin istenç ve bilgisi dışında, onamsız olarak yapılan, barınma gereksinimleri devletçe ve kent yönetimlerince karşılanamayan yoksul ya da dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak türü” (2003, s. 113).

Araştırmacı Fatih Çelik, göçün sebeplerini üç grupta ele almaktadır:

“1.İtici Güçler (1.Tarımsal Toprak Yetersizliği, 2. Düşük Gelir ve İşsizlik, 3.Arızı Olaylar),

“2.Çekici Güçler (1.Yüksek Gelir ve İstihdam Fırsatı, 2.Ekonomik Durum, 3.Kentsel Kamu Hizmetleri, 4.Kentteki Akraba ve Tanıdıklar),

“3. İletici Etkenler (Teknolojik gelişmeler, Ulaşımındaki Gelişmeler).” (2006, s. 149-170)

Gecekonduların yapımında harcanan emeğin maddi karşılığının olmayışı sebebiyle, gecekonduya yaşayanlar tarafından avantajlı yanlarına dikkat çeken Mübaccel Kıray şu tespitlerde bulunur:

“(…) Konutun ucuzluğu, her şeyden önce, yapıyı yapanın kendisi, arkadaşları ve akrabalarınca sağlanan karşılıksız emek ve ondan sonra becerikli emeğe en az ücretin ödenmesi yolu ile sağlanmaktadır. İkinci tasarruf kaynağı, bulabildikleri ölçüde ucuz ve dolayısıyla düşük nitelikli yapı malzemesi kullanmaktır. Üçüncü ve oldukça önemli bir tasarruf da, konutun üzerine yapılacağı arsa için hiç para ödememek ya da “normal” sayılmayacak kadar az para ödemek olanağıdır.” (1968, s. 563).

Burhan Günel'in Öykülerinde “Gecekondu” Gerçeği

Genellikle “(...) yabancılaşma, kimliksizleştirilme, kuşku, korku, sinme, ezilme, izlenme, suçluluk, yozlaşma, güvensizlik, aşk, arkadaşlık dostluk” (Günel, 2016: 11) gibi temalara ağırlık veren Burhan Günel'in öykülerinde ele alınan semtleri Ahmet Telli şöyle yorumlar:

“Kasaba gerçeğinin büyük kentlerin kıyılarına, gecekondulara taşınması sonunda, buradaki yozlaşmış kültür değerleriyle daha da karmaşık bir yaşam serüveni içine itilen insanın kendi sınıf gerçeği ile düş dünyasındaki gerçeği arasındaki çelişki, küçük insanın uçurumlara yuvarlanışına yol açmaktadır. Karanlık, uğultulu uçurumlara. Burhan Günel’in gerek romanlarında, gerekse öykülerinde işte bu kırsal alandan gecekondulara sürüklenen insanların yaşam kesitlerine ışık düşürülür. Başka Bir Yaz’da da “Gazoz”, “Yanlı Oldu”, “Başka Bir Yaz”, “Boyunbağları”, “Sırt Dönmesi” öykülerinde kasaba; öbür öykülerinde de gecekondu yaşamından kesitler buluruz. Dikkatle bakıldığında bu kesitler âdeta birbirlerinin doğal süreciymiş gibidirler. Dahası içiçedirler birçok yerde. Sözgelimi “Azınlık” adlı öyküde gecekondu yaşamında kasaba duyarlılığıyla apayrı bir soruna bakıldığında, insanların ne denli acımasız bir noktaya sürüklendiğini görmekteyiz.” (1981, s. 49-50).

Sanatçının, bilhassa ilk öykülerinde gecekondu insanının yaşantısına yer verdiğini belirtmiştik. *Sevgi Bağı*, *Başka Bir Yaz*, *Yine Bir Gülnihal*, *Bisiklet Günleri* adlı kitaplarında yer alan öykülerde yoksul semtlerde, gecekondularda yaşamak zorunda kalan çocukların duygularına, çocukların bakış açısı ile yer verilirken, *Nergiz*, *Karanfil ve Hançer*, *Uzun Yol Sürücüsü*, *Aşka Yorgun* gibi kitaplarında yer alan öykülerinde ise gecekondu yaşamına dair tespitler ve yorumlar hâkim bakış açısı ile verilmektedir. Ayrıca kitaplarında yer almayan *Mektup* ve *Paket* gibi öykülerinde de gecekondu insanın günlük yaşamı anlatılmaktadır.

Gecekonduda yaşayanların hayatlarından kesitler sunan öyküler şunlardır:

Üç Ali adlı öyküde kırsaldan büyük şehre gelmiş olan iki gencin alkol alıp sarhoş olduktan sonra zenginlerin yaşadığı bir semtte başlarından geçenler anlatılır. Sokaklarda sebze meyve satarak geçinmeye çalışan gençlerin ikisinin de adı Ali’dir. Ali’lerden biri daha mütevekkil bir kişiliğe sahip olsa da diğeri, yoksulluktan bıkmış, isyan etme noktasına gelmiştir. O gece evlerine dönerken yolları zengin mahallelerden birine düşer. Bu semt onların hayallerinin çok ötesindedir:

“Yok be, bi bok yok içinde. Her yanı daş! Ne bahçası var, ne ağacı. Amma bi karılar var içinde, bi karılar!... Senin Fatma filan onların yanında yayan kalsın! Hele bi ev var, konak mı ne, hemi de bahçalı, işte orda bi karı var, oy anam oy! Çiçek gibi, anam avradım ossun bak!” (Günel, 1974, s. 51).

İstanbul'a geçim derdi sebebiyle gelen gençlerin burada da insanca yaşam olanağı bulamayacakları açıktır:

“Burda değil ya, cennette olsam ne yazar be aslanım? Söyle bana orda olsam şimdi, ne değişir? Şu üstümüze başımıza bak. (...) Biz uşak, ötekiler Bolu Beyi! İstanbul'dayık deyi n'olmuş sankim?...” (Günel, 1974, s. 51).

Ali'lerden biri evlerden birinin bahçesinden çiçek koparır. Onları gören gece bekçisi öfkeyle gençlerin yanına gelir. Türlü hakaretler ve aşağılamalarla gençleri karakola götürmek ister. Ancak onun da adı Ali'dir ve sabaha kadar zenginlerin emniyet içinde uyumaları için sokaklarda nöbet tutmaktadır.

Esasında her üçü de toplumun aynı kesiminin insanlarıdır. Genç Ali'lerden biri, ölümüne bekçilik yapan Ali'ye gerçeği anımsatır:

“... Bize bak, biz senin gibiyik. Ayağımızda aha şu ayakkaplar var, seninki gibi. Dilimizde gancıklık yok, seninki gibi! Daha ne demeye bize sövdün ki?” (Günel, 1974, s. 56).

Sevişme Günleri adlı öyküde de “Burjuva hayatı” yaşayanlara yönelik bir eleştiri vardır:

“Ürperdim. Lüks arabalar vardı, birine elimi sürdüm. Arkadaşımın söylediği “burjuva istekleri” mi yine? Hasan'la ikisi içeriye girdiler, ben orada kaldım. Karım uyudu mu acaba? Bol ışıklı, pudralı yerler bana göre değildi. Ben küçük bir kamu görevlisi, küçük bir kalem adamıyım. Yan gelirlerim, hırsızlıklarım yok. Buralarda yaşamak için ömür boyu kazanacağım parlar yetmez. Buralar kocaman bir boşluğu andırıyor, ışıkların ötesinde yutucu karanlıklar görüyorum, dipsiz kuyular...” (Günel, 1984, s. 76).

Saat adlı öyküde işsiz olduğu için karısı ile de ilişkileri bozuk olan bir babanın hüznü hikâyesi anlatılmaktadır. Yoksul bir mahallede yaşayan ailenin çocukları ders çalışmak için uygun bir ortam bulamadıkları için geceleri sokak lambası altında ödevlerini yapmak zorunda kalmaktadır.

Tozlu Zamanlar'da, eski taksisiyle artık ancak genelevlerin olduğu semtlere müşteri götürmekte olan yaşlı şoför Abdullah'ın o mahallede bir çocuğa çarpması sonucu başından geçenler anlatılır. Öyküde genelevlerin bulunduğu semtten şöyle bahsedilir:

“Yolun iki kıyısına sıralanmış, ev biçimli teneke yığınlarının insanları günün ışımasından hemen sonra tozlara dökülür, günlerine başlarlardı.

Kadınların kara, solgun başörtüleri, adamların şalvara benzer, yamalı, soluk giysileri olurdu. Donsuz çocukların hemen hepsi birbirine benzer, burunlarını çeker dururlardı. Kadınlar, köklü inançları olmasına karşın, genelevin çok yakınında oturmakta olduklarını sorun saymaktan bıkmışlardı artık. Hiç rahatsız olmuyorlar, günlük konuşmalarına sokmuyorlardı bile bu konuyu. Eskimiş arabalar, içleri bıyıklı adamlarla, tüyleri yeni kararmaya başlamış delikanlılarla dolu olarak gelip geçerlerdi önlerinden. Kadınlar dönüp bakmazlardı bile çoğun, adamların gittikleri o yerde ne yaptıklarını düşünmezlerdi. Kocalarıyla geceler boyu, hattâ gündüzlerde yaptıkları işti. Hele işsiz kalmış adamların karıları bunu çok daha iyi bilirlerdi; boş kalınca yapacakları en ucuz, en haz verici uğraştı.” (Günel, 1974, s. 90- 91).

Yanlış Oldu adlı öyküde, amcasının eczanesinde çalışmakta olan küçük çocuk, bir gün eczaneye gelen yoksul müşterinin evine amcasının arkadaşı olan bir doktoru götürür. Hastanın evi içler acısı bir haldedir:

“Geldik. Kentin dışındaydı burası. Kırık dökük bir evin önünde durduk. Tahta çitle çevrili bir bahçe. Cılız fidanlar. Adını bilmediğim otlar, büyük yağ tenekelerinde çiçekler. Maydanoz, nane, açmamış gül fidanları. Bizim sokağı, bizim evi andırıyordu...” (Günel, 1981, s. 24).

Azınlık adlı öyküde, şehrin kenar mahallelerinden birinde yaşayan öykü kahramanının aynı mahallede yaşayan gayrimüslim bir komşusu ile ilgili anıları paylaşılır. Burada evlerin yapımı çok kolay ve hızlıdır:

“Olağanmış, sıradanmış gibi yaklaşan bir geceye dokuz konduyla giren mahalle, sabaha onuncu evle çıkmıştı. Zamanla yan sokaklar, sayısı izlenmeyen, başıboş bir özgürlüğe kavuşan, kanıksanan evler çoğaldı. Üç sokaklık mahalle gelişti, kanlanıp canlandı, soluk alıp vermeye başladı. İşlikler, fırın, belediye otobüsü, dolmuş, haftada bir kurulan Pazar geldi birbirinin peşinden. Evlerin arkasına, önüne sıkışmış küçük bahçeler ağaç fidanlarıyla yeşerdi. İlkyazlara, yazlara, güzlere asma filizi, gül pambesi, günebakan yuvarlağı, limon çiçeği kokusuyla girilmeye başlandı.” (Günel, 1981, s. 50-51).

Bu mahalledekilerin yaşayışları “zengin” muhitlerdeki çocuklardan farklıdır:

“... çocukların yoksul, yalın oyunları, sudan nedenlere dayanan geçici kavgalarıyla kadınların komşudan elek, tencere, konuk önüne çıkarılacak iki su bardağı, yemeğe çorbaya katılacak tuz biber limon, biraz ekmek istemeleri sırasında benzer bir yaşam çizgisinin kaçınılmaz,

geciktirilemez, önüne geçilemez dostlukları, kırgınlıkları, sevinçleri, üzünceleri oluşmuştu”r. (Günel, 1981, s. 50).

Gecekonduarda yetişen insanların sınıf değiştirmeleri oldukça güçtür. Bir başka deyişle, toplumda hangi konumda yer bulabildikleri de açıktır: Burası, “İlk gecekonduunun türeyişinden bu yana geçen yaklaşık otuz yıl içinde avukat, bankacı, diş hekimi, iki subay, dört astsubay, birkaç tane ilkokul öğretmeni, pek çok Almanya işçisi, bir bar kızı, sayısız fabrika emekçisi, duvarcı, badanacı, çöpçü çıkararı ...” (Günel, 1981, s. 50) bir mahalledir.

Dışarıklı adlı öyküde, öykü kahramanının geçmişinde yoksulluk çekmiş olan yaşlı halasını ziyaretinde yaşananlar anlatılır. Yaşlı kadın, geçmişini tamamen unutmuş gibi, Anadolu insanını küçümseyen ve Avrupa’da yaşayan kızını mütemadiyen öven biridir. Öykü kahramanı olan genç kadın, halası konuşurken daha doğrusu böbürlenirken, onun geçmişini anımsar:

“Ev bir göz odadan oluşuyordu. Küçük bir de mutfak vardı. Bahçedeki tuvalet, ev sahipleriyle ortaklaşa kullanılıyordu. Sıkıştığım olurdu ama gitmezdim oraya, utanırdım. Annem kusura bakılacak bir şey olmadığını, yoksulluğun hepimizin başında olduğunu ezilip büzülerek, incitmemeye, hem de incinmemeye özen göstererek söylerdi...” (Günel, 1991, s. 49).

Yaşlı kadın şimdilerde Hollanda’da yaşayan kızının, Hollanda devletinin orada yaşayan Türkleri tek bir semtte toplamalarından duyduğu rahatsızlığı, ona hak vererek aktarmaktadır:

“... Kızcağızım gurbet eldeki dağ ayılarının arasında yapayalnız kalmış, kiminle konuşsun, görüşsün Allah aşkına? İstanbul çocuğu bu, soylunun soylusuyuz, artık İstanbulluluk da ayağa düştü ya, o ayrı konu, sırası değil. (...) İstanbullu hiç kimse yok yakınlarda. Biliyorum, gidip gördüm diyorum size, kızım haklı. Hepsi de dangul dungul insanlar, dışarıklı...” (Günel, 1991, s. 48).

Nıldal adlı öyküde, fırına gitmekte olan küçük kızın yolunu keserek ayağındaki bayramlık ayakkabıları alan çocuklar, Nıldal’a göre gecekondu oturan çocuklardır:

“... Bu caddenin sonunda Pınarbaşı köprüsü var. Köprüyü geçmeden sağa dönülüp yokuş tırmanılırsa Esentepe’ye çıkılır. Esentepe’ye doğru kıvrıla kıvrıla yükselen caddeyi geçip soldaki Amanos Dağı’nın batıdaki yamaçlarına doğru gidilirse Yıldırımtepe’ye, oradan ötede yeni kurulduğu

için henüz adı konulmayan ötede gecekondu mahallelerine ulaşılır. Bu iki soyguncu çocuk, oralardan gelmişlerdir.” (Günel, 2012, s. 44- 45).

Ayakkabıları alan çocuklardan biri ayakkabıları hasta olan kız kardeşine götürmek için aldığını söyler. Yazar, neredeyse her büyük şehrin kıyısında yoksulluk içinde yaşayan çocuklar olduğunu vurgulamaktadır.

Burhan Günel’in kitaplarında yer almayan öykülerinden olan **Paket** (Günel, 1972, s. 11-14) adlı öyküde, bir gecekondu semtinde yaşayan çocuklardan da bahsedilir. Babaları çöpçülük yapan çocuklar, akşamları babalarının çöpten bularak getirdiklerini heyecanla kapışırlar. Çöpten gelmiş olsa da eve bir şeyler getirilmesi onları mutlu etmektedir:

“... Sepetli çocuklar teneke damlı evlere girdiler. Soluk yüzleri biraz canlanmış olmalıydı. Sevinirler, sepeti tek göz evin orta yerine devirirlerdi. Şiş karınlarına girecek bir elmayı, arkadaşlarına gösterip onları kıskançlıktan çatlatacak bir cam bilyeyi bulmak için sabırsızlanırlardı.” (Günel, 1972, s. 11).

Gecekondu semtlerinde oturanlar sürekli kapı önlerinde vakit geçirdikleri için mahallede olup bitenlerden haberdardırlar.

Oktoberfest adlı öyküde Almanya’da bir şenlikte bulunan öykü kahramanı bir an gecekonduya geçen çocukluğunu anımsar. **Kral Ve Kontes** adlı öyküde de yurt dışına görevli olarak giden öykü kahramanı, çevreyi gözlemlerken yine çocukluğunu ve gecekondu anımsar:

“Çamurdan geçilmeyen bir gecekondu sokağının burnu sümüklü çocuğuydum. İşte böyle yağmurlarla yunup da geldim sana, ömrümün ortasında seni buldum. O sokağın dışına çıkılabilmek benim için mucizeydi. Oysa şimdi buralarda kafesimi nasıl genişletiyordum. (Parmaklıklarımın arasında sen de varsın.) Besbelli ki insanlar kafeslerini genişletmek için dünyayı geziyorlar. Kolomb, Macellan ve çağımızın uzay fatihleri, insanoğlunun kafes genişleten öncüleri, temsilcileri.” (Günel, 1988, s. 132).

Günel, öyküde İtalya’nın Floransa kentini tanıtırken, *“bilincini, dünya görüşünü ölçüt olarak kullanır ve iki ülkeyi, ülkeler arasındaki sözümona işbirliğini, dayanışmayı şöyle bir gösterip geçer. (...) Onu asıl etkileyen kent ve doğadır; çocukluğuna, ülkesine gider, dönüp gelir; sonra da kendisiyle bir iç hesaplaşmaya girişir. Özlemlerini, sevinçlerini, kırık mutluluklarını, öfkelerini gözden geçirir, düşler ve sorgular...”* (Bilen, 1997, s. 58).

Robot adlı öyküde Robot lakabıyla anılan Yahya Polat da kısıtlı imkânlarıyla gecekondu mahallesinde ev tutabilmiştir. İşinden çıkartılıncaya kadar yoksul ancak mutlu bir yaşam sürdürmektedir.

İlgeç adlı öyküde hayat hikâyelerine değinilen işçilerin, “*Tek tek bakıldığında, iyi beslenmemiş, ikisi dışında hepsi çelimsiz, saçları sakalları uzamış; tüm güçlerini ürettikleri nesnelere bileklerinden akıta akıta ömürlerinin tekdüze koşusunu sürdüren, çocukluklarını çiraklık yıllarında, gençliklerini geçim sıkıntılarının burgacında boğuşurken yitirmiş olan, gecekondu barınan köy kökenli, işreti duruşlu, dizilişi bozuk sözcüklerden oluşan derme çatma tümcelerini tam olarak anlatamayan...*” (Günel, 1999, s. 114) insanlar oluşundan bahsedilir.

Kimlik adlı öyküde, öykü kahramanı gecekondu yoksulluk içinde geçen geçmişini anımsar. Göçün birey üzerindeki etkisi, verdiği hüznün derindir:

“... *Torosları yarıp geçen, az ötemizden Akdeniz'e dökülen Göksu Irmağının mavisini de andırıyordu. Daha ne çok şey taşımıştık buralara, benzersiz ve kocaman bir çöplüğün ayakucuna. Rastladıkça tanıyor ve o büyük dönülmez yanlışlığı anlıyordum. En çok da acılarımız gelmişti peşimizden, giderek bizden de önce.. Yenilerini yaratmada çok ustaydık. Hiç değilse bu işin ustası olabilmıştim. “Acı evrenseldir” diye birine gülebilir, buna hakkı var insanların Acı önce kişiseldir, sonra yöresel. Ondan ötesi algılamaya bağlı. Afrika'nın acısı başka, buranunki daha başka. Asya ve Avrupa en eski yangın yerleri. Herkesin yangını kendine. Benimki de önce bana. Şu adama da ne oluyor sanki? Onun için işte, anlatabilir miyim acaba, sorup boşuna yorulmayın diyorum ya!*” (Günel, 1991, s. 21).

Kar Düşleri adlı öyküde de yoksulluk içinde gecekondu yoksulluğunu anımsayan öykü kahramanı, yine hüznüldür. Çocukluğunda yaşadıkları evi sık sık sel suları tahrip etmekte, çatısı ise sürekli akmaktadır (Günel, 2000, s. 102).

O Sen Misin/Sen Miydin O? adlı öyküde öykü kahramanı; “*Çamurlu bir sokağın işreti gecekondularıyla tanıdım, öğrendim dünyayı.*” (Günel, 1984, s. 35-36) diyerek geçmişinde yaşadığı yerleri hatırlar.

Burhan Günel'in sadece öykülerinde değil, romanlarının bazılarında da “gecekondu” gerçeği ele alınmıştır. Örneğin, Ökse adlı romanında öykü kahramanları “... *Emine ve Mehmet Efendi şehrin merkezine biraz uzak olan Pınarbaşı Mahallesi denilen bir yerde derme çatma bir evde*”

yaşamaktadırlar. Ve Ökse’de tasviri yapılan mekânlar, “... *“Küçük insan” söz grubuyla ifade edebileceğimiz Mehmet Efendi ve ailesi ile onların yaşadıkları mahalledeki gelir seviyesi düşük insanların yaşama tarzını*” (Sakallı, 2012, s. 72) yansıtabilecek şekilde oluşturulmuştur. Aynı şekilde *“dar gelirli insanların oturduğu”* (Sakallı, 2012, s. 88) semtlerin anlatıldığı Umud Zamanı ve Yağmurla Giden adlı romanlarda da yoksul insanların yaşadıkları mahalleler anlatılmaktadır (Sakallı, 2012, s. 102-103).

Burhan Günel’in Öykülerinde Ankara’nın Gecekonduları

Hayatının büyük bir kısmını Ankara’da geçiren Burhan Günel’in öykülerinde Ankara özel bir yere sahiptir. Çiçekler Korunağı, Arka Bahçe, Kar Düşleri, Daha Sonra, Sevinç Günleri, Yitirilen gibi öykülerde mekân olarak Ankara seçilmiştir. Ankara’nın gecekondularından başka özellikle Kızılay, Sıhhiye, Yenışehir, Demirlibahçe semtleri ile Abdi İpekçi parkı gibi yerler adı geçen mekânlardır. Ancak, bu çalışmada söz konusu ettiğimiz gecekondu bahsinde, Ankara’nın gecekonduları da özel bir yer işgal eder.

Bu bölümde Günel’in öykülerinde Ankara’nın gecekonduları ya da kenar semtlerinin nasıl yer aldığını görelim:

Ankara’nın değişik semtlerinden bahsedilen **Arkadaşım Yağmur** adlı öyküde yanındaki kadınla birlikte trenle Ankara’nın bir semtinden başka bir semtine gitmekte olan öykü kahramanı Ankara’nın gecekondu semtlerinden Gülveren’den geçmektedir:

“Gülveren’de kimse kimseye gül vermiyor. Trene inip binen çatık kaşlı, asık suratlı insanlar unutmuş olmalılar güllerini ve birbirlerini. Belki yalnızca geceleri yaşıyorlardır. O da fısıltularla. Sığınılan yatağın dokunulmazlığında. Onu da biz göremeyiz. Ama biliriz. Burada güller geceleyin açıyor olmalı. Yoksa durağın adını değiştirmeleri gerekirdi. Gündüzlerde ise işte böyle çocuklar ve acılar top koşturuyorlar, at koşturuyorlar. Çatısı kiremitli bir damın -yoksa ahır mı demeliyim?- önünde bir öküz irisi, dört adama kök söktürüyor. Öküz, ömründe ilk kez kendini kanıtlayabilmek için fırsat yakalamış, savaşıyor. Arkadaşlarını, kardeşlerini götürüp -ama- bir daha getirmeyen kırmızı kamyonet ve bıyıklı dört adamın ellerinden kaynaklanan ölüm sevgisi onu yaşadığına, var olduğuna inandırmış olmalı son anda. Bunu adamlara anlatamıyor. Sürüklüyorlar. Hayvan kendini yere atmış, gövdesini olabildiğince yaymış, son gücüyle -var gücüyle direniyor. Bize de “Unutmayın beni!” diye bağıyor. Bakıyorum,

çevrede ne gül görebiliyorum ne de veren. Yalnızca direnmenin, ölüme onurluca gitmenin gül sıcaklığını duyuyor ve utaniyorum. Akıp gidiyor gözlerim, kendimden uzaklaşmak istiyorum, kaçıyorum. Çocuklar birbirlerini kovalıyorlar. Önlerinde top, alacalı giysileriyle koşuyorlar. “Pas versene ulan!” diye bağırın çelimsiz oğlanı işitiyoruz. Dönüp yüzüne bakıyorum.” (Günel, 1985, s. 37- 38).

Öykü kahramanı Mamak'ı gözlemler:

““Mamak” diyor sol yanımızdaki koltukta oturan ürkek bakışlı yolcu. Yüzüme tuhaf bakıyor, tuhaf ve yorgun. Biraz da ayıplayan: Mamak bilinmez mi hiç? Başını öteye çeviriveriyor. Düşünmeye başlıyorum. Sementin adı “mama”dan mı türetilmiş acaba? Çocukluğum, yattığı yerden başını kaldırıyor. Oysa çoktan öldü sanyordum. Dibi tutmuş mamalar, sofrası geniş bir komşumuzun getirdiği ekşimiş patates yemeği, bakır çalığı sütler, bayat ekmekler, kırık-bozuk oyuncaklar, giyilip daralmış ceketler, burunları patlamış fotinler geliyor aklıma. Daha önceleri de anlatmıştım bunları sana, hatırlayacağın kesin. Gülveren gibi bir gecekonduya büyüdüm. Arkamızda Yüce-tepe’de iğreti gecekondu vardı. Tepenin en ucundakilerin geceleyin üzerimize uçuvereceğinden korkar, her sabah, bugün de kurtulduk diye sevinirdim.” (Günel, 1985, s. 39- 40).

Aynı öyküde içinde öykü kahramanının da olduğu tren sırasıyla Bağderesi, Üreğil ve Kayaş semtlerinden de geçer. Öykü kahramanı geçilen yerler hakkındaki düşüncelerini paylaşır.

Anlat Bana adlı öyküde de söz konusu edilen Mamak'tan; “... Mamak, Ankara'nın o ünlenmiş semti. Kayaş treninin geçtiği. Ve karanlık tutukevi, cezaevi...” (Günel, 1993, s. 17) şeklinde bahsedilir.

Su adlı öyküde iki arkadaş arabayla dolaşırken şehirden çıkıp, Ankara'nın kenar semtlerine yönelirler:

“... Samsun yolunda. Kamyonlar, ivecen otobüsler, “Siteler”e gidip gelen kamyonetler, bacaları tüten puslu yapılar, sisi andıran yoğunlaşmış bir hava tabakası. Güneş ışığı bile kendine zor yol buluyor buralarda. Çatılar, duvarlar, trafik ışıkları. Taşıtlar yanibaşımızdan hızla geçerlerken tedirgindik. Belki de sövüyorlardı sürücüler, bu yolda bu kadar yavaş araba kullanılır mıydı yahu? Adlarını bilmediğimiz duraklar, geçitler, gecekondu semtleri.” (Günel, 1985, s. 100-101).

Su adlı öyküde de öykü kahramanı, çevreyi dolaştıkça gecekonduarda geçen çocukluğunu anımsar:

“Çocukluğumu, ilk gençlik yıllarımı buralarda, şu bozuk yollarda, ölü suyun kıyısında geçirmiş gibiydim. Yer yer derin, geniş çukurlar oluşmuş yolumun üzerinde. Eskiden yok muydu, vardı da göremez miydim acaba? Yağışlı günlerde traktörler geçmiş buradan, belli, derin tekerlek izleri var, güçlkle ilerliyor arabamız.” (Günel, 1985, s.103).

Sonuç Yerine

Bu çalışmamızda, 1970-2000’li yıllarda eser veren yazarlarımızdan olan Burhan Günel’in öykülerinde yanlış kentleşmenin bir sonucu olan “gecekondu” olgusunun ele alınışını tespit etmeye çalıştık. Gördük ki, Günel, özellikle ilk öykülerinde gecekondu gerçeğini çocukları temel öykü kişisi olarak ortaya koymuştur. Çocukların yaşadıkları gecekondu ortamında içinde buldukları yoksulluk ve yoksunluk anlatılırken, refah içinde, iyi semtlerde yaşayan akranları ile ilgili mukayeselere de değinilmektedir. Yazarın kendi hayat çizgisine paralel olarak geçirdiği sınıf değişikliğinin bir yansıması olarak Ankara’da yaşadığı yıllara ait öykülerinde, gecekonduya daha dışardan bakan bir yaklaşım görmekteyiz. Yine bireylerin yaşadığı sorunlar anlatılır ancak, bu öykülerde gecekonduya dışardan bir bakış söz konusudur.

Gecekondu semtlerindeki evlerin mimari yapısı, sokakların bakımsızlığı, elektrik, su gibi temel ihtiyaçlardan yoksunluk yanında, “gecekondu” bireyin hayalleri, özlemleri, durumu iyi olanlara karşı hissettikleri öfke de göz ardı edilmez. Bu öykülerde, çocuklar kadar onların anne babaları da acınası durumdadırlar. Evin geçimini sağlamaktan aciz babalar ile, başka evlere iş yapmak için giden, komşudan aldığı artık ekmeklerle çocuklarının karnını doyurmak zorunda kalan kimi saman isyan eden ancak çoğu kez durumunu tevekkülle karşılayan anneler, Günel’in öykülerinin bir gerçeği olarak okuyucuya sunulmaktadır.

Kaynakça

- BİLEN, M. Y. (1997). "Kral ve Kontes", *Kavram Karmaşa Dergisi*, Dosya: Burhan Günel'in Yazarlık Serüveni, Mart-Nisan, Sayı:3, s. 57-58.
- ÇELİK, F. (2006). "İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Temmuz-Aralık. Sayı: 27. s.149-170.
- GÜNEL, B. (1972). "Paket", *Güney Dergisi*, Eylül, Sayı: 60, s. 11-14.
- _____ (1974). *Sevgi Bağı*, İstanbul: Oluş Yayınevi.
- _____ (1981). *Başka Bir Yaz*, 1. Bs., İstanbul :Yalçın Yayınları.
- _____ (1984). *Dünyanın En Güzel Kadını*, 1. Bs., Ankara: Dayanışma Yayınları.
- _____ (1985). *Nergiz*, 1. Bs., Ankara: Kerem Yayınları.
- _____ (1988). *Fayton*, 1. Bs., Ankara: Kerem Yayınları.
- _____ (1991). *Yine Bir Gülnihal*, 2. Bs, Ankara: Karşı Yayınları.
- _____ (1993). *Ateşi Seçtim*, 1. Bs., Ankara: Karşı Yayınları.
- _____ (1995). *Karşı Yazılar*, Ankara: Karşı Yayınları.
- _____ (1999). *Çiçekler Korunağı*, İstanbul: Can Yayınları.
- _____ (2000). *Kar Düşleri*, İstanbul: Can Yayınları.
- _____ (2012). *Aşka Yorgun*, Ankara: Kurgu Kültür Merkezi Yayınları.
- GÜNEL, H. (2016). "Burhan Günel'in Kar Düşleri'ndeki Şiir Taneleri", *Aşkın ve Ateşin Sözcüsü, Hatay Sevdalı Bir Yazar, Burhan Günel*, (Editör: Nebih Nafile), İstanbul: Semerci Yayınları.
- KAHRAMAN, K. (2003). "Türkiye'de Şehirleşme Sorunu ve Gecekondu Sorunu", *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları 4*, s.108-117.
- web.firat.edu.tr/.../22%20TR'de%20Şehirleşme%20Olgusu%20ve%20Gecekındu%20... (20.07.2016).
- KIRAY, M. (1968). "Gecekondu, Az Gelişmiş Ülkelerde Hızla Topraktan Kopma ve Kentle Bütünleşememe", *Devlet İstatistik Enstitüsü: Mahalli Seçimler Sonuçları*, 2 Haziran. s.561-573. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ausbf/article/view/5000054289>, (20.07.2016).
- SAKALLI, F. (2012). *Şiiri Düzyazıyla Kuşatan Yazar, Burhan Günel'in Romancılığı*, Ankara: Otorite Yayınları.
- TELLİ, A. (1981). "Başka Bir Yaz", *Sanat Edebiyat'81, Aylık Siyasi Dergi*, Yıl: 1, 1 Aralık. s. 49-50.
- UÇAROL, T. (2013). "Burhan Günel'le Yaşamöyküsü ve Kitapları Üzerine", *Berfin Bahar, Aylık Kültür, Sanat ve Edebiyat Dergisi*, Yıl: 18, Sayı: 179, Ocak, s. 14- 23.
- USLU, A. (2016). "1980 Sonrası Türk Hikâyeciliğinde Kişi(Ler) Tipolojisi", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 11/15Summer 2016, p. 577-608, http://www.turkishstudies.net/Makaleler/824052388_29UsluAhmet-tde-577-608.pdf, 13.07.2017.